

Салюк-Кравченко Олександр Олексійович,

кандидат економічних наук, докторант кафедри публічного адміністрування, ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, e-mail: bankir888@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-8404-1138>

Saliuk-Kravchenko Oleksandr Oleksiiovych,

Candidate of Economic Sciences, Doctoral Student at the Department of Public Administration, Joint-Stock Company «Higher education institution «Interregional Academy of Personnel Management», 03039, Kyiv, 2, Frometivska St, e-mail: bankir888@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-8404-1138>

ІНСТРУМЕНТАРІЙ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. З огляду на порушення основних канонів міжнародного права, зневагу до вільного волевиявлення незалежних держав та невиконання резолюцій і уставів міжнародних організацій, сформованих за результатами Другої світової війни, окремими країнами-членами, які започаткували зазначені організації, і все це на тлі не стійкої фінансової кон'юнктури на міжнародних енергетичних ринках світу, було запропоновано дослідження адаптивного механізму публічного управління, шляхом реалізації його інструментів в умовах постійних змін та загроз енергетичній безпеці держави.

Мета дослідження полягає у дослідженні інструментаріїв механізмів публічного управління, які направлені на формування динамічного та адаптаційного реагування на загрози й виклики енергетичної безпеки держави та наданні рекомендацій щодо диверсифікації видів енергетичної генерації України у балансовому співвідношенні в паливно-енергетичному комплексі у післявоєнний час.

Методологія. У статті проведено аналіз нормативно-правових актів, направлених на фіксацію актів енергетичного тероризму через реалізацію інструментаріїв механізмів публічного управління в загальнодержавній площині та в енергетичній сфері вчасності.

Наукова новизна полягає у розкритті терміна «державний енергетичний тероризм» (сукупність незаконних дій направлених ворожою стороною однієї зі сторін конфлікту проти цивільного комплексу паливно-енергетичної інфраструктури держави з метою знищення, блокування та заподіяння максимальної шкоди енергетичній безпеці держави, всіма доступними шляхами та методами) на основі дослідження ситуаційно-адаптаційних механізмів публічного управління у надскладних умовах, таких як військові бойові дії, та освітлення пропозиції запропонування стратегічного нормативно-правового акту як майбутнього інструментарію адаптації видів генерацій паливно-енергетичного комплексу України через його ефективне впровадження та довгострокову реалізацію.

Висновки. Відмежовано сфери реалізації механізмів публічного управління, з метою забезпечення енергетичної безпеки України, в динамічному реагуванні воєнного часу, на військову та цивільну направленість. Проведено детальне виділення функцій (цивільного направлення) реалізації механізмів публічного управління в забезпеченні енергетичної безпеки держави, в умовах воєнного часу, на внутрішні, зовнішні (внутрішньодержавні), зовнішні (міжнародні) та перспективно-стратегічні (заплановані). Запропоновано формування новітнього нормативного проекту акту, який забезпечить формування та довгострокове збереження достатньо допустимого рівня енергетичної безпеки України й буде являти собою ключовий інструмент механізму публічного управління у сфері енергетики.

Ключові слова: публічне управління, механізми державного управління, державна політика, енергетична безпека, енергетичний тероризм, паливно-енергетичний комплекс.

PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS TOOLKIT FOR ENSURING ENERGY SECURITY OF STATE IN THE CONDITIONS OF CURRENT CHALLENGES

Abstract. In view of the violation of the main canons of international law, disregard for the free will of independent states and non-compliance with the resolutions and charters of international organizations formed as a result of the Second World War by individual member countries that founded the aforementioned organizations, and having in mind an unstable financial situation on the international energy markets of the world, it was proposed to study the adaptive mechanism of public management, through the implementation of its tools in the conditions of constant changes and threats to the energy security of the state.

The purpose of the research is to study the toolkits of public management mechanisms aimed at forming a dynamic and adaptive response to threats and challenges to the energy security of the state, and to provide recommendations on the diversification of the energy generation types in Ukraine, having regard to the balance ratio in the fuel and energy complex during the post-war period.

Methodology. The article provides an analysis of legal acts, which purpose is to record acts of energy terrorism through the implementation of public management mechanisms tools at the national level, particularly in the energy sector.

The scientific novelty of the research consists in developing the term "state energy terrorism" (a set of illegal actions directed by the enemy side of one of the parties to the conflict against the civil complex of the fuel and energy infrastructure of the state with the aim of destroying, blocking and causing maximum damage to the energy security of the state, by all available ways and methods.) based on the study of situational and adaptive mechanisms of public administration in extremely challenging conditions, such as military operations, and introducing the proposal of a strategic regulatory act as a future toolkit for adapting the generation types of the fuel and energy complex of Ukraine through its effective implementation and long-term realization.

Conclusions. The spheres of implementation of public management mechanisms, with the aim of ensuring energy security of Ukraine, in the dynamic response of wartime, with military and civilian directions, have been differentiated. The paper provides a detailed allocation of the functions (with civilian direction) of the implementation of public management mechanisms in ensuring the energy security of the state in wartime conditions into internal, external (domestic), external (international) and perspective-strategic (planned). It is proposed to form the latest regulatory project of the act, which will ensure the formation and long-term preservation of a sufficiently acceptable level of energy security of Ukraine and will be a key tool of the mechanism of public management in the energy realm.

Key words: public administration, mechanisms of public administration, state policy, energy security, energy terrorism, fuel and energy complex.

Постановка проблеми. До повномасштабного вторгнення російських окупаційних військ на територію України у 2022 році, з основними загрозами для енергетичної безпеки України ототожнювалися загрози мирного часу, які в свою чергу поділялися на зовнішні та внутрішні (основні). До найпоширеніших внутрішніх загроз ідентифікувалися такі, як: несанкціоновані втручання в енергетичні системи, аварійні ситуації, зниження платоспроможності населення, викликана підвищенням енергетичних тарифів, дефіцит енергоносіїв, нераціональне використання енергетичних ресурсів, застаріла енергетична інфраструктура, збитковість деяких енергетичних галузей та інше; до зовнішніх загроз можливо віднести: нестійку кон'юнктуру світових енергетичних та фінансових ринків, геополітичні процеси та інші. Разом

з тим, деякі з зазначених загроз є актуальними і у воєнний час.

В гібридних війнах ХХІ століття набув новий підхід у їх реалізації, які почала використовувати російська федерація проти України, яким став, до цього часу не відомий, енергетичний тероризм, направлений на знищення або часткове пошкодження цивільної енергетичної системи країни. Саме тому актуальність дослідження підходів реагування на зазначені виклики, через механізми публічного управління, є пріоритетними для державного управління.

Відтак, енергетична безпека паливно-енергетичного комплексу України потребує рішучої модернізації, покращень та побудови новітніх систем управління енергетичними системами держави, шляхом впровадження механізмів публічного управління як результат динамічної

протидії військовій агресії російської федерації. Зазначені покращення української енергетичної галузі стануть запорукою та підґрунтям потужного розвитку для післявоєнної енергетики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження тематики ролі публічного адміністрування в енергетичній безпеці держави в різних її проявах та розумінні в цілому як частини національної безпеки та спеціалізованих її частковостях зазначеної проблематики приділяли такі науковці, як А. Ільєнко, І. Мазур, Ю. Маковій, В. Микитенко, І. Семенець-Орлова, О. Суходоля, Л. Тараєвська, М. Тимченко, Н. Фіалко, А. Халатов, О. Шевченко, Я. Шевчук та інші.

Мета статті – дослідити інструменти механізмів публічного управління в протидії актам енергетичному тероризму російської федерації з метою забезпечення енергетичної безпеки України та запропонувати диверсифікацію майбутніх ризиків різних видів генерації післявоєнної енергетичної системи держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для повного розуміння вивчення та розуміння того, що Україна має справу саме з тероризмом, направленим проти цивільного паливно-енергетичного комплексу держави, потрібно розуміти, що в новітній історії світових воєн енергетична система країн використовувалася з метою блокування або знищення військових сил ворогуючими сторонами. До прикладу, військово-диверсійні операції, які були проведені під час Другої світової війни, такі як підриг Дніпровської ГЕС в 1941 році Радянським Союзом проти Гітлерівської Німеччини та повторний підриг Дніпровської ГЕС в 1943 році, вже направлений Третім Рейхом проти СРСР. Варто зазначити, що під час цих двох військових акцій постраждало цивільне населення, яке проживало на територіях розташування Дніпровської ГЕС, але самою ціллю цих військових операцій було саме воєнна протидія логістики пересування живої сили ворогуючих сторін.

Діаметрально протилежне сталося у 2023 році зі знищенням Каховської ГЕС, саме тоді російська федерація скоїла один з найбільших своїх воєнних злочинів, який був направлений саме проти цивільного населення, який призвів до екологічної катастрофи, і який може повноцінно вважатися актом енергетичного тероризму.

Протягом 2022-2024 років російська федерація здійснила сотні або тисячі актів воєнних злочинів, направлених на паливно-енергетичний комплекс України, які стануть достеменно відомими тільки після повного закінчення бойо-

вих дій. У відповідній ситуації можливо зазначити тільки комплекси енергетики, які зазнали актів агресії зі сторони агресора: вугільно-промисловий, електроенергетичний, нафтогазовий, нафтогазопереробний, торфодобувний, ядерно-промисловий, та у сферах відновлювальної енергетики.

Для початку дослідження потрібно зрозуміти та надати визначення значенню «державний енергетичний тероризм», та виділити його особливу специфіку серед інших видів тероризму. Відтак, нормативно-правове визначення терміну «тероризм» розуміється як суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [5].

Що стосується наукової думки із зазначеного, однією з цікавих тлумачень питань сучасного тероризму досліджується вітчизняними науковцями Канцір В. та Серкевич І., вони вбачають, що тогочасний тероризм потрібно розглядати, як організований вид злочинності. Сьогодні ера терористів-одинаків минає. Терористична діяльність стає добре організованою (спланованою, належно матеріально забезпеченою тощо) [3].

Звернемося до норм Міжнародного гуманітарного права, в якому зазначається, що будь-яке знищення окупаційною державою рухомого чи нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю приватних осіб чи держави, або інших громадських установ чи соціальних або кооперативних організацій забороняється, за винятком випадків, коли це є необхідним для проведення воєнних операцій [2].

Доволі незвичним є існування в правовому полі тлумачення «державний тероризм», доречно додати, що в міжнародному правовому полі зазначене правопорушення відсутнє, є лише поодинокі випадки згадки в рекомендаційних документах міжнародних організацій, таких як Генеральна асамблея ООН, Рада Європи та інші.

Наразі до порядку денного Верховної Ради України включений проект Закону «Про статус держави-терориста та держави-спонсора тероризму», який окреслить основні поняття та надасть відповідні критерії віднесення держави до відповідного переліку, відтак у понятійному розумінні законопроект держави-терорист – це держава, влада якої базується на систематич-

ному порушенні прав і свобод своїх громадян та громадян інших держав на її території, їх терорії та залякуванні та на застосуванні сили проти цивільного населення інших держав всупереч міжнародному праву [10].

Додатково використання терміну «енергетичний тероризм» був використаний законодавчим органом України у Заяві до всього цивільзованого світу щодо енергетичного тероризму російської федерації Верховною Радою України 01 грудня 2022 року [13].

Відтак, під терміном «державний енергетичний тероризм» розуміється як сукупність незаконних дій направлених ворожою стороною однієї зі сторін конфлікту проти цивільного комплексу паливно-енергетичної інфраструктури держави з метою знищення, блокування та заподіяння максимальної шкоди енергетичній безпеці держави, всіма доступними шляхами та методами.

Для повного розуміння поняття емпіричного прояву енергетичного тероризму звернемося до аналітичних даних щодо кількісних та по об'єктних енергетичних актах агресії з боку країни терориста, одночасно розуміючи, що це можливо лише у формі освітлення з джерел офіційних засобів масової інформації, а в майбутньому і в повній мірі відповідний аналіз можливий лише у післявоєнний період.

Відтак, Уряд України спільно з Групою Світового банку, Європейською Комісією та Організацією Об'єднаних Націй у своєму звіті «Друга швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення України» протягом лютого 2022 року по лютий 2023 року зазначив, що енергетична галузь та видобувна галузь зазнала 10,6 мільярда доларів збитків від повномасштабного вторгнення росії. Також в зазначеному звіті присутні додаткові дані, які стосуються паливно-енергетичного комплексу України, відтак 10,6 мільярда доларів (7,9 відсотка від загальної прямої шкоди в інших сферах діяльності) комплекс зазнав від завданої прямої шкоди та потребує на відновлення 47 мільярдів доларів (11,4 відсотка від загальних потреб інших сфер діяльності) [12].

Резюмуючи можливо стверджувати, що зазначені показники наразі мають тенденцію тільки до прогресивного зростання, через постійні акти агресії направлені на енергетику України, до прикладу, тільки збитки заподіяні від знищення Каховської ГЕС наразі сягнули 11 мільярдів доларів [4]. Що вже є по суті подвоєнням вищезгаданих показників тільки через скоєний один акт енергетичного тероризму з боку держави агресора.

Отже, після розкриття поняття енергетичного тероризму на державному рівні та освітлення офіційних даних щодо завданих збитків енергетики України перейдемо до огляду головних інструментаріїв відповідних форм та сфер реагування механізмів публічного управління на виклики небезпек енергетичної безпеки України сьогодення. Відмежовуючи сфери впровадження механізмів управління потрібно окреслити, що вони можуть бути, в динамічному реагуванні воєнного часу, військового та цивільного спрямування, дослідження сконцентроване на останньому.

Таким чином, можливими функціями (цивільного направлення) реалізації механізмів публічного управління в забезпеченні енергетичної безпеки України воєнного часу можуть бути (рис. 1):

- внутрішні, які направлені на самі об'єкти енергетики (інженерний захист; маскувальні заходи, особливо при будівництві нових об'єктів; кібернетичний захист внутрішніх та зовнішніх телекомунікаційних мереж та серверних; швидке відновлення пошкодженого об'єкта (шляхом створення запасів обладнання і потрібних матеріалів та створення додаткових груп енергетиків швидкого реагування, та інші);

- зовнішні (внутрішньодержавні), пряма реалізація виконавчими органами влади своїх повноважень у сфері публічного адміністрування після скоєння терористичного злочину щодо об'єктів енергетики (документальна фіксація актів енергетичного терору; збір даних про завдані збитки; підготовка доказових матеріалів для міжнародних судових інстанцій; створення централізованих баз даних про завдані збитки; негайне задоволення запитів енергетичних підприємств у відновленні їх пошкоджених чи знищених їх об'єктів та інше);

- зовнішні (міжнародні), які направлені на реагування на акти енергетичного тероризму шляхом концентрації повної уваги міжнародних організацій та союзів світових держав (освітлення зазначеного на різних інформаційних рівнях; залучення ресурсної бази різного виду (фінансової, матеріальної та консультаційної), направленої на швидке відновлення ушкоджених чи повністю зруйнованих об'єктів енергетики;

- перспективно-стратегічні (запланована диверсифікація майбутніх ризиків різних видів генерації енергетики) при побудові нових паливно-енергетичних комплексів та об'єктів відновлювальної енергетики існує необхідність їх зведення в балансовому співвідношенні кожного

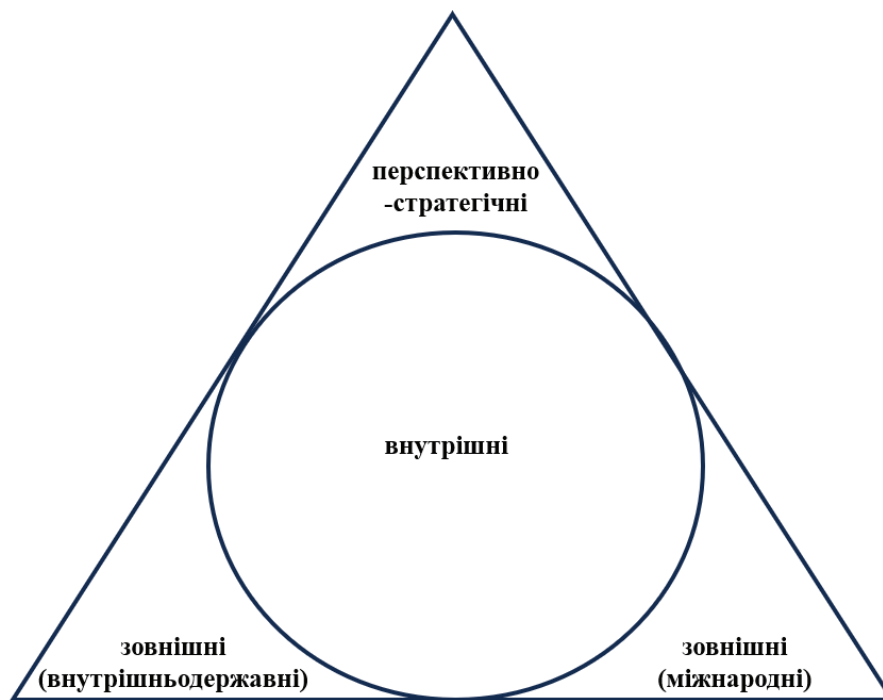

Рис. 1. Функції (цивільного напрямлення) реалізації механізмів публічного управління в забезпеченні енергетичної безпеки України воєнного часу

з видів генерації з ціллю подолання залежності тільки від одного виду виробництва енергетики (у разі втрати чи масштабного пошкодження), з метою досягнення повної енергетичної незалежності держави.

З огляду на окреслене вище, а також розуміючи, що енергетична система України продовжує зазнавати постійних атак по її об'єктах та те, що російська федерація порушує своїми діями Женевську конвенцію та її додаткові протоколи, яка передбачає, що сторона, що перебуває у конфлікті й порушує положення Конвенцій або її Протоколи, повинна відшкодувати завдані збитки, якщо для цього є підстави. Вона несе відповідальність за всі дії, що вчиняються особами, які входять до складу її збройних сил [2], саме тому в першу чергу проведемо дослідження зовнішніх (внутрішньодержавних) функцій реалізації механізмів публічного управління як одних з актуальніших на зазначеному часі і ключових у післявоєнний період.

Таким чином, виконавчі органи влади повинні сконцентрувати максимальну увагу своєї діяльності на скоєних енергетичних терористичних актах з боку агресора у формі: документальної фіксації, збору даних про збитки, акумулюванні централізованих баз даних про завдані збитки з метою підготовки доказових матеріалів для міжнародних судових інстанцій, з метою у післявоєнний час відшкодування всіх завданих збитків державою терористом.

Є необхідність окреслення зазначеного інструментарію механізму публічного управління в нормативно-правовій площині, відтак існує ціла низка правових актів, порядків та методик в загальнодержавній площині та саме в енергетичній сфері дії із реалізації вказаного:

– Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23.02.2023 № 2923-IX [8];

– Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації [7];

– Порядок ведення Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України [1];

– Методика визначення шкоди та збитків, завданих об'єктам енергетичної інфраструктури України внаслідок збройної агресії російської федерації [6];

– Наказ Міністерства енергетики України «Про надання інформації щодо збитків, завданих суб'єктам господарювання внаслідок вій-

ськової агресії з боку російської федерації» від 12.06.2023 № 191 [9].

Наступною для дослідження було обрано зовнішню (міжнародну) функцію (цивільного направлення) реалізації механізмів публічного управління в забезпеченні енергетичної безпеки України воєнного часу, яка по суті є теж однією з динамічних функцій, яка направлена на швидке реагування на акти енергетичного тероризму.

Зазначена функція повинна поділятися на наступні основні направлення – це: міжнародне освітлення для світової спільноти актів державного енергетичного тероризму, та залучення всіх можливих видів ресурсів для відновлення або побудови нових енергетичних об'єктів паливно-енергетичного комплексу держави.

Зазначені направлення повинні реалізовуватися через механізми роботи дипломатичних установ та офіційних представників держави у функціонуючих міжнародних організаціях та союзах світових держав по їх основних направленнях та спеціалізовано в енергетичній сфері (до прикладу: Організація Об'єднаних Націй, Парламентська асамблея Ради Європи, Світовий банк, Європейська Комісія ЄС, Міжнародний суд ООН, Міжнародне агентство з атомної енергії, Секретаріат Енергетичного Співтовариства, Фонд підтримки енергетики України та інші).

Розуміючи, що під час військової агресії проти України не всі держави, світові організації та спільноти на міжнародному рівні себе ефективно проявили, потрібно визнати, що дипломатичні механізми, задіяні державою, є необхідністю в боротьбі проти агресора та у післявоєнному відновленні паливно-енергетичного комплексу України.

В полі зору залишаються дві функції (цивільного направлення) відповідного дослідження – це перспективно-стратегічна та внутрішня, яка сконцентрована у своєму впровадженні на самий об'єкт енергетики, відтак розуміючи багатомісність відповідної проблематики, проведемо тільки тезисний огляд відповідних функціоналів, оскільки в майбутньому зазначене потребує окремого глибокого вивчення в індивідуальному дослідженні.

Внутрішня функція становить собою комплекс запланованих та невідкладних (в разі настання форс-мажорних обставин) дій, призначених для повноцінного, ефективного та стабільного робочого процесу об'єкта енергетики. Зазначений вид функції у своїй реалізації тісно переплітається як з відкритою сферою публіч-

ного управління, так і у воєнний час, з обмежено-таємним типом реалізації механізмів державного управління.

І наостанок, перспективно-стратегічна функція реалізації механізмів публічного управління, яка на певному етапі своєї реалізації, є нічим іншим як стратегічним програмним документом, який пов'язаний комплексно з надсистемою Національної безпеки держави.

В розрізі вивчення зазначеного, цікавим для вивчення є твердження, що проведені останнім часом наукові розвідки показали, що опрацювання проблем створення комплексної системи у сфері національної безпеки (концепції, доктрини, стратегії) знаходиться у початковому стані. Це пояснюється недостатнім рівнем теоретико-методологічної бази досліджень, їх несистемним опрацюванням і відсутністю координації в рамках існуючих академічних структур і дослідницьких центрів [11].

Відтак, перспективно-стратегічна функція має основною метою багаторічне забезпечення від небезпеки залежності певної галузі економіки або держави в цілому від одного виду енергетичної генерації паливно-енергетичного комплексу через інструмент реалізації механізмів публічного управління у формі інструментарію ефективного впровадження новітнього нормативного енергетичного проекту, значно більшого по рівню дії та залучення до його виконання ніж Енергетична стратегія України, яка розрахована на певний період дії. Зазначений нормативно-правовий акт буде розрахований на період дії воєнного часу та під час мирного часу (прогнозованого для повної готовності переходу та реагуванню на настання будь-яких непередбачуваних наслідків для енергетичної системи держави).

Зазначене впровадження можливе через інструмент нормативно-правового акту у формі доктрини енергетичної безпеки держави, запланованої як однієї з ключових напрямків Національної безпеки України, яка стане конче актуальною для будь-якого часу. Відповідний документ дозволить синхронізувати всю енергетичну систему держави з метою реагування на будь-який вид внутрішніх та зовнішніх загроз системи та забезпечить безпеку паливно-енергетичного комплексу України.

Висновки. Резюмуючи вищезазначене дослідження, можна акцентувати, що інструментарії механізмів публічного управління у забезпеченні енергетичної безпеки України в умовах сучасних викликів можуть стати одними з ключових рушіїв нового етапу розвитку енергетики нашої держави.

Розвиток держави в цілому та її економічної системи неможливий без функціонуючого в повній мірі паливно-енергетичного комплексу та його повноцінної генерації, особливо під час дії воєнного часу, основною метою якого повинно слугувати – забезпечення безперервної роботи обороно-промислового комплексу держави.

Перспективою подальшого дослідження повинно стати питання розгляду впровадження та реалізації, у вимірі воєнного часу, механізмів публічного управління в гарантуванні відповідного рівня енергетичної безпеки України у формі детального аналізу існуючих нормативно-правових актів у відповідному правовому полі, та як результат, ініціювання новітніх правових актів, що покращать динамічність енергетичного захисту держави. Саме запровадження новітнього нормативного проекту та його повноцінна реалізація, слугуватиме ключовим інструментом механізму публічного управління у гарантуванні енергетичної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: _____

1. Деякі питання забезпечення функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України. *Постанова Кабінету Міністрів України* від 13.06.2023 № 624. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.02.2024).
2. Женевська Конвенція Про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 30.01.2024).
3. Канцір В., Серкевич І. Сучасне розуміння поняття тероризму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: юридичні науки : збірник наукових праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 865. С. 449–456.
4. Оцінка потреб після катастрофи на греблі Каховської ГЕС. *Звіт Уряду України та Організації Об'єднаних Націй*, жовтень 2023. URL: <https://ukraine.un.org/uk/248860-звіт-оцінка-потреб-після-катастрофи-на-греблі-каховської-гес-рдна> (дата звернення: 07.02.2024).
5. Про боротьбу з тероризмом. *Закон України* від 20.03.2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 29.01.2024).
6. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих об'єктам енергетичної інфраструктури України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Спільний наказ Міністерства енергетики України та Фонду державного майна України* від 22.02.2023 № 57/342, зареєстро-

вано в Міністерстві юстиції України 01 травня 2023 р. за № 708/39764. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0708-23#Text> (дата звернення: 05.02.2024).

7. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. *Постанова Кабінету Міністрів України* від 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.01.2024).
8. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України. *Закон України* від 23.02.2023 № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 30.01.2024).
9. Про надання інформації щодо збитків, завданих суб'єктам господарювання внаслідок військової агресії з боку російської федерації. *Наказ Міністерства енергетики України* від 12.06.2023 № 191. URL: https://mev.gov.ua/sites/default/files/field/file/%D0%9D%D0%90%D0%9A%D0%90%D0%97%20191_merged_compressed.pdf (дата звернення: 05.02.2024).
10. Про статус держави-терориста та держави-спонсора тероризму : *Проект Закон України* від 06.09.2022 реєстраційний № 8002. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40380> (дата звернення: 30.01.2024).
11. Семенець-Орлова І., Сервецький І., Куташев І. Особливості організаційного механізму державного управління у сфері забезпечення національної безпеки. *Право та державне управління*, 2021. № 2. С. 270–280.
12. Ukraine rapid damage and needs assessment – RDNA2. *Report*. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations, March 2023. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf> (дата звернення: 07.02.2024).
13. Щодо енергетичного тероризму російської федерації. *Заява Верховної Ради України* від 01.12.2022 № 2788-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2788-IX#Text> (дата звернення: 30.01.2024).

REFERENCES: _____

1. Deyaki pytannia zabezpechenia funktsionuvannya Derzhavnoho reyestru maina poshkodzhenogo ta znyshchenogo vnaslidok boyovykh diy, terorystychnykh aktiv, dyversiy, sprychynenykh zbroynoiu agresiyeiu Rosiyskoyi Federatsiyi proty Ukrainy. *Postanova Kabinetu Minisrtiv Ukrainy* vid 13.06.2023 № 624 [Some issues of ensuring the functioning of the State Register of property damaged and destroyed as

- a result of hostilities, terrorist acts, sabotage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 13, 2023 No. 624]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/624-2023-%D0%BF#Text> (access date 03 February 2024).
2. Zhenevska Konventsia Pro zakhyst Tsyvilnoho naselennia pid chas viyny vid 12.08.1949 r. Zakonodavstvo Ukrainy [Geneva Convention on the Protection of the Civilian Population in Time of War dated August 12, 1949. Legislation of Ukraine]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/shows/995_154#Text (access date 30 January 2024).
 3. Kantsir V., Serkevych I., (2017). Suchasne rozuminnia poniattia teroryzmu [Current understanding of the concept of terrorism]. *Visnyk Natsionalnoho Universytetu "Lvivska politekhniky". Seria yurydychni nauky: zbirka naukovykh prats*. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, № 865. C. 449–456.
 4. Otsinka potreb pislia katastrofy na hrebli Kakhovskoi HES. *Zvit Uriadu Ukrainy ta Organizatsii Obiednanykh Nacyi*, zhovten 2023 [The Post Disaster Needs Assessment report of the Kakhovka Dam Disaster was jointly prepared by the Government of Ukraine and the United Nations, October 2023]. Retrieved from <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2023> (access date 07 February 2024).
 5. Pro borotbu z teroryzmom. *Zakon Ukrainy* vid 20.03.2023 r. № 638-IV [About the fight against terrorism Law of Ukraine dated March 20, 2023 No. 638-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (access date 29 January 2024).
 6. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia shkody ta zbytkiv, zavdanykh, ob'ektam enerhetychnoi infrastruktury Ukrainy vnaslidok zbroynoiu agresiyeu Rosiyskoyi Federatsiyi. *Spilnyi nakaz Ministerstva enerhetyky Ukrainy ta Fondu derzhavnogo maina Ukrainy* vid 22.02.2023 № 57/342, zareiestrovano v Ministerstvi yustytssii Ukrainy 01 travnia 2023 r. za № 708/39764 [On the approval of the Methodology for determining the damage and losses caused to the objects of the energy infrastructure of Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation. *Joint order of the Ministry of Energy of Ukraine and the State Property Fund of Ukraine* dated February 22 2023 № 57/342, registered in the Ministry of Justice of Ukraine May 1 2023 y.]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0708-23#Text> (access date 05 February 2024).
 7. Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia shkody ta zbytkiv, zavdanykh vnaslidok zbroynoiu agresiyeu Rosiyskoyi Federatsiyi. *Postanova Kabinetu Minisrtiv Ukrainy* vid 20.03.2022 № 326 [On the approval of the Procedure for determining damage and losses caused as a result of the armed aggression of the Russian Federation Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 20, 2022 No. 326]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (access date 25 January 2024).
 8. Pro kompensatsiu za poshkodzhennia ta znyshchennia okremykh katehoriy ob'ektiv nerukhomoho maina vnaslidok boyovykh diy, terorystychnykh aktiv, dyversiy, sprychynenykh zbroynoiu agresiyeu Rosiyskoyi Federatsiyi proty Ukrainy, ta Derzhavnyi reiestr maina, poshkodzheno go ta znyshcheno go vnaslidok boyovykh diy, terorystychnykh aktiv, dyversiy, sprychynenykh zbroynoiu agresiyeu Rosiyskoyi Federatsiyi proty Ukrainy. *Zakon Ukrainy* vid 23.03.2023 № 2923-IX [On compensation for damage and destruction of certain categories of immovable property as a result of hostilities, acts of terrorism, sabotage caused by armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, and the State Register of property damaged and destroyed as a result of hostilities, acts of terrorism, sabotage caused by armed aggression of the Russian Federation against Ukraine. The Law of Ukraine is dated March 23, 2023 No. 2923-IX Law of Ukraine dated March 23, 2023 No. 2923-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (access date 30 January 2024).
 9. Pro nadannia informatsii shchodo zbytkiv, zavdanykh sub'ektam hospodariuvannia vnaslidok viyskovoї agresiyi z boku rosiyskoi federatsiyi. *Nakaz Ministerstva enerhetyky Ukrainy* vid 12.06.2023 № 191 [On the provision of information regarding losses caused to business entities as a result of armed aggression by the Russian Federation. Order of the Ministry of Energy of Ukraine dated June 12, 2023 No. 191]. Retrieved from https://mev.gov.ua/sites/default/files/field/file/%D0%9D%D0%90%D0%9A%D0%90%D0%97%20191_merged_compressed.pdf (access date 05 February 2024).
 10. Pro status derzhavy - terorysta ta derzhavy sponsora teroryzmu: *Proekt Zakon Ukrainy* vid 06.09.2022 reiestratsiyniy № 8002 [About the status of a terrorist state and a state sponsor of terrorism: Draft Law of Ukraine dated September 6, 2022, registration No. 8002]. Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74864 (access date 30 January 2024).
 11. Semetc-Orlova I., Severetskyi I., Kutashev I. (2021). Osoblyvosti organizatsiynoho mekhanizmu derhavnoho upravlinnia u sferi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky [Peculiarities of the organizational mechanism of public administration in the field of national security]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, № 2. C. 270–280.
 12. Ukraine rapid damage and needs assessment — RDNA2. *Report*. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations, March 2023 [Ukraine rapid damage and needs assessment — RDNA2. *Report*. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations, March 2023]. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497>.

pdf (12. Ukraine rapid damage and needs assessment – RDNA2. *Report*. The World Bank, the Government of Ukraine, the European Union, the United Nations, March 2023. Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f-03c0ab180057556615497.pdf> (access date 07 February 2024).

13. Shchodo enerhetychnoho teroryzmu rosiyskoi federatsiyi. *Zaiava Verkhovnoi Rady Ukrainy* vid 01.12.2022 № 2788-IX [Regarding the energy terrorism of the Russian Federation. The statement of the Verkhovna Rada of Ukraine dated December 01, 2022 No. 2788-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2788-IX#Text> (access date 30 January 2024).